

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СТРАТЕГІЧНУ МОДЕЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Скупський Р. М., д.е.н. професор, кафедра підприємництва, управління та адміністрування;
Зубков Р. С., д.е.н. професор, кафедра підприємництва, управління та адміністрування;
Шаповалова І. О., д.е.н. професор, кафедра економіки та інформаційних технологій;

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,
Україна, Миколаїв

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30112018/6212

ARTICLE INFO

Received 13 September 2018
Accepted 21 November 2018
Published 30 November 2018

KEYWORDS

investment attractiveness,
investment-innovative
development, territorial
structure, regional-spatial
structure, investment-
innovation potential,
investment and innovative
activity, investment
development of the region,
innovative development,
investment climate,
investment resources.

ABSTRACT

The block diagram of the mechanism of her investment providing as key element of the organizational and economic concept as which sources for the purpose of implementation of programs of development of administrative units and other target programs. On the basis of the theory and methodology of regional development and cluster formation and also synergy bases, developed conceptual approach to formation and sustainable development of investment and innovation potential of the region at the heart of which is clever (smart) – specialization.

Citation: Скупський Р. М., Зубков Р. С., Шаповалова І. О. (2018) Vplyv Yevrointehratsiinykh Protseviv na Stratehichnu Model Investytsiino-Innovatsiynoho Rozvytku Rehionu. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 8(20). doi: 10.31435/rsglobal_ijite/30112018/6212

Copyright: © 2018 Скупський Р. М., Зубков Р. С., Шаповалова І. О. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Включення України у світовий економічний простір і створення в країні базису для економічного росту обумовлюють необхідність формування умов для нарощування й ефективного використання інноваційного потенціалу, розширення можливостей його реалізації в процесі поглиблення інтеграції національної економіки у світові й регіональні структури.

Проблема активізації інноваційної діяльності промислових підприємств з проголошенням Україною євроінтеграційного курсу набуває особливої актуальності. Без інноваційної переорієнтації державної політики, без підвищення інноваційної активності промислових підприємств неможливо досягти основної мети економічного регулювання – підвищення ефективності та конкурентоспроможності промислового виробництва.

Вирішення зазначених проблем вимагає активізації інноваційної діяльності, спрямованої на забезпечення розвитку базових галузей економіки країни за допомогою ефективної державної політики. З цією метою в Україні був розроблений Проект «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів» з урахуванням ключових положень, закладених у проекті «Стратегії інноваційного розвитку України на 2009-2018 роки й на період до 2030 року» [4]. Ця Стратегія являє собою комплексну

модель інноваційного розвитку України на основі чітко визначених стратегічних пріоритетів і ключових заходів. З метою забезпечення стабільного зростання національної економіки, збалансованого соціального розвитку, покращення добробуту населення України головний вектор Стратегії має конкретне кількісне визначення: забезпечити в строк (до 2020 р.) підвищення впливу інновацій на економічне зростання України в 1,5-2 рази в порівнянні із сьогоднішнім. З огляду на це, основна мета Стратегії — це формування нового типу інноваційної системи, що забезпечує конкурентоспроможність вітчизняної економіки на основі використання вітчизняного наукового потенціалу й технологій.

Результати дослідження. На основі вище зазначеного, розробка та реалізація регіональної інвестиційно-інноваційної політики, враховуючи чинне нормативно-правове підґрунтя, має базуватись на дотриманні наступних основоположних принципів, як: системність формування регіональної інноваційної політики, розбудова ефективної регіональної інноваційної інфраструктури, яка враховує специфічні ознаки та особливості територій, узгодження стратегічних пріоритетів регіонального та загальнодержавного інноваційного розвитку, концентрація ресурсного забезпечення на пріоритетних векторах регіонального розвитку з конкретним визначенням інвестиційних джерел тощо.

У якості пріоритетних напрямків інвестиційно-інноваційної політики регіону на сучасному етапі можна визначити [2]:

1. Фінансування наукомістких фундаментальних досліджень, які далі можна використовувати в проведенні. Фінансування системи освіти, для створення висококваліфікованих кадрів, здатних займатися цими науковими дослідженнями.

2. Перехід до економіки знань. Безперервний режим інноваційної діяльності можливий при створенні й розвитку бази знань, яка містить у собі знання всіх працівників, а так само бази знань організаційних одиниць.

3. Використання іноземних фінансових ресурсів не у вигляді імпорту технологій, а у вигляді імпорту капіталу, що дасть можливість розбудуватися вітчизняним науковим інститутам.

Із цією метою необхідно розробити діючу державну інноваційно-інвестиційну політику по трансформації економіки, яка буде спрямована на диверсифікованість її структури, віддаючи перевагу розвитку наукомістких галузей, а також галузей, розвиток яких повинне сприяти орієнтації української економіки на значне збільшення в її структурі частки споживчого комплексу. Автор поділяє думку вчених, які до пріоритетних сфер інноваційно-інвестиційної діяльності, що заслуговують державної підтримки, відносять [1]:

- високі технології, організація яких повинна бути спрямована на проведення високотехнологічних, конкурентоспроможних на світових ринках та імпортозаміщуваних товарів;

- забезпечення проведення екологічно чистої продовольчої продукції за рахунок підтримки мережі фермерських і особистих підсобних господарств;

- сучасні засоби комунікації, проведення засобів зв'язку, створення й модернізація транспортних і інформаційних мереж [8].

Перераховані пріоритети повинні скласти основу системи державних, регіональних і галузевих інноваційно-інвестиційних програм і одержати першочергову підтримку у вигляді прямих інвестицій, пільгових кредитів, податкових пільг і т. п.

Щоб протидіяти цій несприятливій динаміці, необхідно інтенсифікувати політичні та економічні зусилля з метою диверсифікації галузей регіону, які демонструють високу інноваційну складову і мають більш довготривалу перспективу розвитку екологічно чистіших технологій для економічного зростання. З міжнародної точки зору, очевидно, що Україна ще не виділяє на інноваційну діяльність таку ж велику частку національного доходу, як високорозвинені країни.

Знаходження шляхів запуску механізмів розвитку регіонального інноваційно-інвестиційного становлення та перехід на нову доктрину підвищення соціально-економічних стандартів регіонального відродження вимагає проведення активізації та комплексної мобілізації всього різноманіття ресурсної бази регіону з використанням сучасних методів управління як інноваційною так і інвестиційною діяльністю.

Для забезпечення належного фінансування заходів на виконання Стратегії регіонального інвестиційно-інноваційного розвитку Причорноморського регіону необхідно:

– підвищити ефективність податкової системи шляхом удосконалення системи оподаткування та впровадження європейських принципів належного управління у сфері оподаткування;

– забезпечити поліпшення інвестиційного клімату та запровадити заходи заохочення іноземних і вітчизняних інвесторів вкладати кошти з наданням пріоритетності інвестиціям, спрямованим на реалізацію цілей стратегії з використанням інноваційного інструментарію;

– впровадити нову модель державного управління інвестиційною діяльністю з метою сприяння інвестиціям у високотехнологічні та експорт орієнтовані сектори економіки тощо.

Багатовекторність вітчизняного економічного розвитку, вказує на те, що запозичення визнаних моделей стратегічного розвитку без їх ґрунтовної адаптації до специфіки окремих регіонів та обґрунтованого вдосконалення може призвести до негативних соціально-економічних наслідків. Ось чому, при розробці та реалізації державних стратегій науково-технічного, інноваційного та інвестиційного розвитку України необхідно враховувати історично сформовані регіональні ознаки та особливості.

Проблема вибору регіонами того чи іншого типу стратегії розвитку інноваційного, науково-технічного, виробничого та інших потенціалів, обумовлює ґрунтовний аналіз та адаптацію існуючих стратегій, в розрізі яких є характерним:

- стратегія перенесення – імплементація зарубіжного науково-технічного потенціалу та впровадження його здобутків в процесі розбудови власної економіки;

- стратегія запозичення – запровадження на основі наявного виробничо-ресурсного потенціалу виробництва інноваційної та високотехнологічної продукції, на кшталт імпортних аналогів;

- стратегія нарощування – ефективна реалізація власного науково-виробничого потенціалу щодо створення інноваційних видів продукції та технологій через нагромадження основного капіталу;

- стратегія лідерства (проривна) – створення принципово новітніх видів продукції (технологій) та розвиток ринку високотехнологічної продукції.

Головними індикаторами реалізації заходів у межах зазначеної стратегії є:

- 1) збільшення частки регіонального ВВП, розподіленої на розвиток науки;

- 2) випереджаючі темпи зростання сектору інтелектуальних послуг в економіці;

- 3) забезпечення основної частки приросту ВВП за рахунок впровадження інноваційних технологій;

- 4) зростання наукоємності промислового та аграрного виробництва та збільшення частки високотехнологічної продукції у структурі ВВП.

Концепт формування Стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку (СІР) Причорноморського регіону в контексті сталого соціально-економічного зростання наведено на рис. 1.

Вагомою особливістю розумної спеціалізації є посилення міжрегіональних взаємодій та кластерного розвитку, що продовжує загальновідомі ідеї П. Кругмана. При цьому, існуючі формальні і неформальні кластери можуть бути залучені як на етапі розробки, так і при реалізації стратегій розумної спеціалізації. Для цього необхідно виявити в регіонах ці кластери, провести їх бенчмаркінг, результати якого можуть бути використані для визначення регіональних моделей спеціалізації і оцінки потенціалів різних видів економічної діяльності в регіонах.

Відповідно до розробленого Європейською Комісією керівництва RIS 3 Guide та з метою уніфікації дій регіонів, що обумовлюють трансформацію економічної системи нами визначено вектори реалізації розумної («смайт») спеціалізації (рис. 2.).

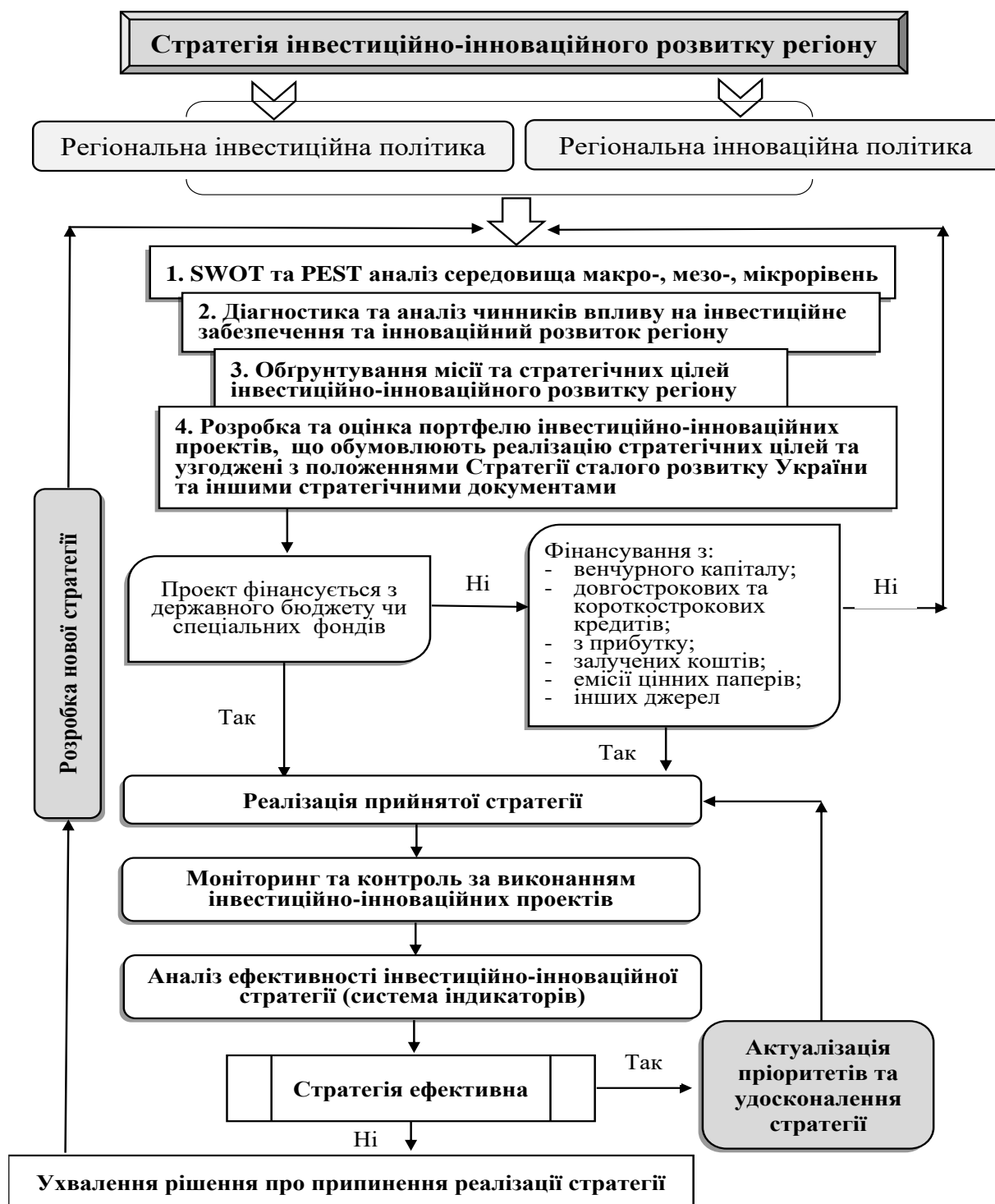

Рис. 1. Формування Стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку (СІІР) Причорноморського регіону (авторська розробка)

Рис. 2. Вектори реалізації розумної («сма́рт»)-спеціалізації (авторська розробка на основі [3]).

У пропозиції Європейської Комісії щодо політики гуртування на період 2014-2020 рр. потреба в інноваціях є однією із пріоритетних для регіону. Комісія очікує від національних і регіональних органів влади підготовку стратегії досліджень та інновацій в інтересах т. зв. розумної спеціалізації для зміцнення регіональної інноваційної системи, в такий спосіб максимізуючи вигоди від зростання комерціалізації знань у регіоні.

Для задоволення цих стратегічних завдань було обрано оновлені регіональні інноваційні стратегії, ключовим базисом яких є ідея чотирьох «С»:

- *choices* (вибори) – зазначення кількості інвестиційних пріоритетів про підприємницький потенціал та перспективні напрями спеціалізації;
- *competitive advantage* (конкурентні переваги) – побудова на поточній економічній спеціалізації регіону та мобілізації талантів завдяки поєднанню потреби і можливості сектору досліджень і розвитку промисловості та бізнесу;
- *critical mass* (критична маса) – спрямування на розвиток світового класу кластерів та створення простору для різноманітних міжсекторних зв'язків, що прискорюють процеси диверсифікації в умовах росту участі в міжрегіональних мережах;
- *collaborative leadership* (колективне керівництво) – включення до інноваційних процесів не тільки навчальних закладів, компаній і державних органів, але й користувачів інновацій.

Поняття розумної («сма́рт»)-спеціалізації описує можливість регіону генерувати унікальні характеристики, активи, нові види діяльності країни/регіону шляхом виявлення пріоритетів локальної концентрації та агломерації ресурсів. В той же час, розумна спеціалізація передбачає чітке розуміння обмеженості ресурсів та можливостей їх найефективнішого застосування; інноваційний підхід до діяльності господарюючих суб'єктів регіону; тісну взаємодію в межах кластеру «бізнес-наука-громадськість»; відкритість та гнучкість до адаптивних змін і т. д. Тобто, по суті розумна спеціалізація заперечує ефективність просторово-нейтральних стратегій.

Розумна («сма́рт»)-спеціалізація, як концепція вдосконалення існуючих методів стимулювання економічного розвитку шляхом зростання конкуренції та інноваційного підприємництва, вимагає співпраці підприємств, установ, компаній, дослідницьких центрів, університетів та місцевих органів влади з метою виявлення найперспективніших галузей спеціалізацій, а також слабких сторін і перешкод на шляху впровадження інновацій у регіонах тощо.

Визначення векторів реалізації розумної («сма́рт»)-спеціалізації здійснюється узгодженням експертних оцінок фахівців, що представляють науку, освіту, бізнес, промисловість та громадськість на регіональному рівні. При цьому має місце диференціація за процедурами визначення напрямків регіональної спеціалізації. Тоді як, роль держави в даному контексті зводиться до виконання наступних функцій:

1) формування нормативно-правового базису для процесу узгодження на різних рівнях адміністрування і вибору сфер «розумної спеціалізації»;

2) здійснення моніторингу інтеграційного та кластерного розвитку в контексті визначеної регіонами спеціалізації;

3) діагностика потреб, що виникли в процесі реалізації заходів за обраною спеціалізацією (наприклад, у сфері технологічної чи медичної освіти) і запровадження відповідних заходів стимулювання та підтримки [5].

При цьому, головним фактором успіху виступає системність та безперервність кроків, спрямованих на стимулювання розвитку науки та активізацію створення інновацій.

В рамках пошуку форм і методів модернізації економіки та прискорення інноваційного розвитку регіонів України в умовах децентралізації управління доцільно вивчити досвід європейських країн щодо розробки регіональних стратегій розумної («сма́рт»)-спеціалізації, дослідити інституціональні аспекти впровадження цього підходу в стратегічному управлінні регіональним інвестиційно-інноваційним розвитком в Україні, що може стати передумовою довготривалого загальнонаціонального соціально-економічного зростання.

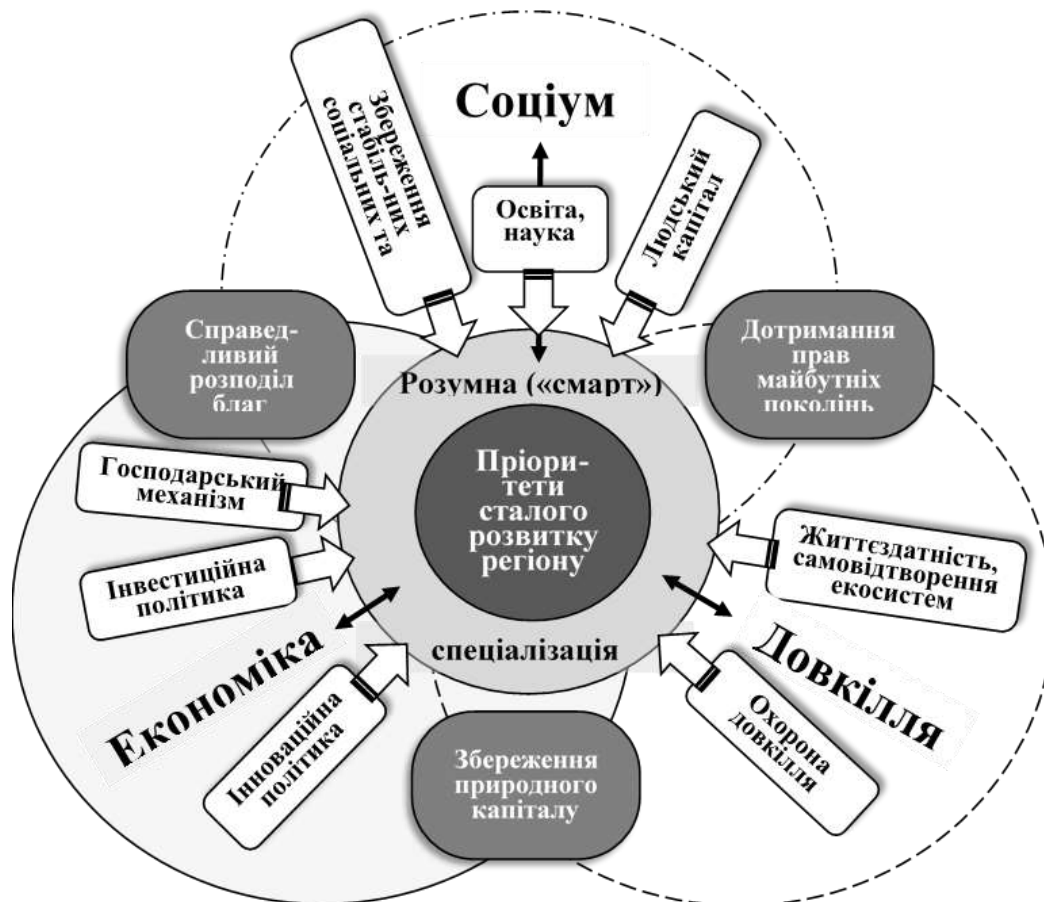

Рис. 3. Місце інвестиційно-інноваційної політики у концепції сталого розвитку Причорноморського регіону (авторська розробка)

Формування ефективної моделі сталого розвитку в новітніх трансформаційних умовах функціонування національної економіки вимагає реалізації стратегії соціально-економічних реформ, спрямованих на зміну соціальних і економічних стратегічних цілей розвитку та інструментарію їх досягнення. Незважаючи на суттєву значущість та активну участь регіонів у цьому трансформаційному процесі загальної системи сталого розвитку країни недостатньо відображеним та регульованим є регіональний аспект цієї моделі. З огляду на це, модель сталого розвитку регіону впершу чергу обумовлює підвищення його спроможності щодо вирішення чи мінімізації прояву нагальних соціальних, економічних, екологічних та інших проблем, ризиків та негативних тенденцій, відповідно наявного потенціалу забезпечувати збалансований розвиток, саморегулювання, самовдосконалення із максимально ефективною реалізацією природо-ресурсного потенціалу з метою задоволення потреб населення регіону.

Сталий розвиток Причорномоського регіону обумовлюється узгодженням стратегічних пріоритетів соціального розвитку та створенням умов щодо їх реалізації, при цьому економічні цілі є похідними від соціальних та екологічних, а засобом забезпечення сталого розвитку в цілому виступає ефективна інвестиційно-інноваційна діяльність регіональних суб'єктів (рис. 3).

Висновки. В результаті проведених досліджень нагальних загроз та основних принципів сталого розвитку регіону, в яких визначено пріоритет людини в соціально-економічному розвитку територій та перехід до ресурсозберігаючого, інноваційного типу розвитку регіональної економіки з метою задоволення людських потреб на основі розбудови високоефективного виробництва та моделі управління господарським комплексом, стимулювання структурних перетворень економіки регіону, в контексті *стимулювання інвестиційно-інноваційної активності суб'єктів регіональної економічної системи* Причорномор'я нами визначено:

- **Регіональні пріоритети сталого розвитку:**
 - збалансоване інклюзивне економічне зростання на основі інноваційного розвитку конкурентоспроможної соціально-орієнтованої економіки, через розвиток наукоємних високотехнологічних виробництв та ресурсо- та енергозберігаючих технологій;
 - забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку на засадах розумної спеціалізації, що обумовлює створення умов для прогресивного розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалу регіону, ефективної реалізації виробничого, ресурсного, транзитного та нарощування експортного потенціалу;
- **Вектори державного регулювання процесів сталого розвитку регіону:**
 - підвищення соціально-економічного потенціалу регіону, як базису ефективного розвитку розумної («смайт») спеціалізації та пріоритетних галузей і виробництв регіону;
 - підтримка споживчого попиту та нарощування конкурентоздатності продукції галузей розумної («смайт») спеціалізації регіону, як на внутрішньому (інших регіонах), так і на світових ринках;
 - активізація структурних регіональних перетворень в економіці, де базисом сучасного регіонального адміністрування виступають інноваційні підходи до управління з метою послідовного зниження частки товарного виробництва і відповідним зростанням питомої ваги сфери послуг;
- **Завдання сталого розвитку регіону (перехідний період):**
 - запровадження ефективних механізмів реалізації політики сталого розвитку регіону через зростання рівня і якості життя людини та створення системи відповідного моніторингу;
 - забезпечення інтеграції між освітою, наукою та виробництвом у регіоні з метою задоволення потреб національної економіки у інноваційній та високотехнологічній продукції з високою доданою вартістю [9];
 - забезпечення інтенсивного розвитку пріоритетних галузей розумної («смайт») спеціалізації регіону, в яких виробляють конкурентну високотехнологічну, наукоємну продукцію.

Важливою проблемою в сучасний період трансформаційних зрушень інвестиційно-інноваційних процесів є розробка принципово нової стратегії соціально-економічного розвитку як держави в цілому, так і регіону зокрема, із визначенням національних та регіональних пріоритетів розвитку, базисом яких є узгодженість та врахованість регіональних інтересів і проблем сталого розвитку; наявність ресурсів та спрямованість на їх відтворення та збереження; регіональні соціально-економічні процеси; пріоритетність реалізації державних програм сталого розвитку за сферами економічної діяльності із обґрунтуванням конкретних заходів, з урахуванням базових принципів сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андропова О. Ф., Череп А. В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності К.: Кондор, 2007. 356 с.
2. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації К. : КНЕУ, 2003. 394 с.
3. Бжуска Я. Пика Я. Розумна спеціалізація регіону. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. 749. 362-366.
4. Головінов О. М. Пріоритетні напрями розвитку і проблеми фінансування інноваційної діяльності в Україні. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64084.doc.htm/. – Назва з екрану.
5. Дунаєв І.В. Ціннісні цілі модернізації регіональної економіки крізь призму принципу «розумної спеціалізації» Аналітика і влада: журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К.:НАДУ 2014. 9. 240.
6. Зубков Р.С. Скупський Р.М. Моніторинг регіональних проблем розвитку інвестиційно-інноваційних процесів. Вісник ХНА. Збірник наукових праць. Вип. 4. 2017. 461-472.
7. Зубков Р.С. Скупський Р.М. Організаційно-економічний інструментарій удосконалення системи забезпечення зростаючої інвестиційно-інноваційної активності господарюючих суб'єктів. Вісник ХНАУ. Збірник наукових праць. Вип. 1. 2018. 460-473.
8. Манцевич Ю. М., Скупський Р. М., Мельничук Л. С. Новітня парадигма інвестиційних процесів аграрного сектору економіки. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. 5. 99-107.
9. Skupskyi R. M., Melnychuk L. S., Shcherbata M. Y. Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems: Scientific bulletin of Polissia. 2017. 1 (9). 103-109.